

מאירי לעיל ע"א). ויש מפרשים, שהוא בגד צר שאינו מכסה ראשו ורובו, וכדי שיהא מותר לצאת בו צריך לקשור את קצוותיו שאז הוא כעין אבנט ונחשב דרך לבישה (רמב"ם שבת יט, יט. וראה ביאורים נוספים בתוס'). ■ להלכה, בגד קטן שאין בו כדי לכסות ראשו ורובו, אסור לצאת בו אלא אם כן יקשור שני ראשיו למטה מכתפיו זה בזה [וכדעת הרמב"ם] (שו"ע או"ח שא, לד, ע"פ משנ"ב שם), ודינים אלו תלויים בדרך לבישה הנהוגה באותו המקום והזמן (ראה ביאה"ל שם).

סכין וממשמשיני וכו' ובלבד שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול, שאסרו חכמים לעשות בשבת דברים שיש בהם משום 'עובדין דחול' (לבוש א"ח שכז, ב).

סך וממשמשו בבת אהת. ■ וכך נפסק להלכה (שו"ע שם).

אָבֵל לֹא מִתְעַמְלֵין - שההיתר למשמש בידו על הגוף [הנזכר לעיל בסמוך] הוא רק כאשר משפשי ברפיון ולא בכח (רש"י לעיל במשנה), ששפשוף בכח הוא עובדין דחול (פסקי רי"ד). ויש מפרשים, ש'התעמלות' היא כל פעולה המאמצת את הגוף עד שיזיע, כגון שפשוף הגוף בכח או הליכה, שדבר זה נחשב מעשה של רפואה (רמב"ם שבת כא, כח), וגזרו חכמים שלא יעשה רפואה בשבת שמא יבוא לידי שחיקת סממנים ויעבור על איסור טוחן (ראה רמב"ם שם, לא), וגם בהתעמלות שייך חשש זה שישחוק סמים הגורמים להזעה (משנ"ב שכת, קל). ונפק"מ בין שני הפירושים, אם מותר שפשוף בכוח שאינו מזיע מחמתו (ראה ביאה"ל שם, מב). ■ להלכה, אין עושים פעולות בגוף כדי להזיע (שו"ע שם), משום איסור רפואה [כדעת הרמב"ם]. ויש המוסיפים לאסור גם פעולות שנועדו להשיב כוחם של יגעי כוח (משנ"ב שם, וראה עוד משנ"ב שא, ז). ושפשוף בכוח שלא לשם זיעה, יש אוסרים [וכדעת רש"י] (ראה שו"ע שכז, ב, וראה ביאה"ל הנ"ל, שהשו"ע סתר משנתו) משום עובדין דחול (משנ"ב שם), ויש מתירים [כהרמב"ם] (משנ"ב וביאה"ל, שכז שם).

אָבֵל לֹא מִתְקַדְרִין, משום 'עובדין דחול' (רש"י במשנה), שהרואים עלולים לטעות שהוא מגרד את גופו לצורך רפואה כדרך שיש שעושים כן בימות החול, שזהו אחד מהאופנים האסורים משום 'עובדין דחול', לעשות דברים הנראים כדבר אסור בשבת, למרות שאין הדבר דומה למלאכה ואין בו טירחה יתירה (לבוש א"ח שכז, ג).

אם היו רגליו מלוכלכות קטיט וצבואה גורר כדרך - שניכר שהגירוד הוא לניקיון ולא לרפואה, ואין בזה 'עובדין דחול' (לבוש שם).

עֲבָדָא לִיָּה אִימִיה מִגְרָתָא דְכֶסְפָּא, המיוחדת לשבת (רש"י), שבאופן זה אינו נראה כ'עובדין דחול' (ראה מג"א שכז, א ומשנ"ב שם, י). ■ להלכה, אין מגרדים את הגוף בכלי העשוי לכהן, אך מותר לגרד לשם הסרת טיגופת (שו"ע שם, ג), או בכלי המיוחד לשימוש בשבת (משנ"ב שם).

אֵין יוֹרְדִין לְקוֹדְרִימָא וְכוּ' מְשוּם פִּיקָא - שעלול להחליק בטיט שעל שפת הנהר וליפול למים וירטבו בגדיו ויבוא לסוחטם (רש"י). ולפי טעם זה האיסור הוא רק כשבלבש בגדים (קרבן תנאל). ויש מפרשים, שאין יורדים לתוך טיט שעלולים לטבוע בו, שיבוא לידי צער וביטול עונג שבת (רמב"ם שבת כא, טו). ■ להלכה, אסור ללכת במקום שעלול להחליק למים ולבוא לידי סחיטת בגדיו [כרש"י] (רמ"א או"ח שא, מז). וכן אסור ללכת בטיט שעלול לטבוע בו [כהרמב"ם] (משנ"ב שכז, קמ).

מְקַלְל דְּלִהְשִׁתָּף כָּל גּוֹפוֹ אֶפְלוּ לְכַתְחָה שְׁפִיר דְּמִי - לשפוך מים על גופו, שאין זה דרך רחיצה (רש"י), שאילו היה אסור להשתטף, היתה המשנה מדברת על אופן זה (ריטב"א בשם ראשונים). ויש מפרשים, שהדיוק הוא מיתור הלשון, שעיקר הנדון במשנה הוא על הבאת האלוניטית, והוסיפה המשנה לפרט על הרחיצה בחמי טבריה ובמי מערה, שאין בכך כל חידוש מלבד דיוק זה שמוותר להשתטף (ריטב"א).

לֹא יִשְׁתַּטֵּף וְכוּ' בֵּין בְּצוּנָן, שנראה בעיני האנשים כשוטף עצמו בצונן לאחר שהתרחץ באיסור במים חמים, כדרך המתרחצים (רשב"א וח"י הר"ן לעיל לט, ב). ■ להלכה, לשפוך מים על כל הגוף בשבת [להשתטף], במים חמים אסור, ובמים צוננים מותר [כדעת רבי יהודה] (שו"ע א"ח שכז, א, וראה שם פרטים נוספים).

פִּינּוּ דְרַבִּים יְנִיחוּ מִדְּקָרִי אֲהָרִי - ודוקא כאשר נושאים הרבים יחדיו את המגבת, אבל לא מועיל שאחד ישא את המגבת וחיברו ישיגה עליו שלא יסחטנה (תתם סופר). ושני אנשים הנושאים יחד את המגבת, חשובים כרבים לענין זה (מנחת שלמה א, י, ב, ע"פ תוס' ד"ה דתניא, ואחרונים נוספים, ותמה על הסוברים שצריכים דוקא עשרה).

וְלֹא יִמְסַרְנָה לְאוּלֵיָּרִין. ■ וכך נפסק להלכה (שו"ע א"ח שא, מח).

מִסְתַּפֵּן פְּאֵלוֹנִישִׁית אַחַת וּמְבִיאָה בִּידוֹ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ - שלמרות שאסור מדרבנן לטלטל בגד רטוב שמא יבוא לסחטו, התירו לטלטל מגבת לאחר הרחצה [לדעת רבי שמעון], שדרך המתרחצים להתנגב ולטלטל את המגבת לביתם, ואין גזרים על הציבור גזירה שאין יכולים לעמוד בה (מג"א שא, נח, ע"פ משנ"ב שם, קעה), ולכן לא הותר אלא הטלטול עד לביתו, אבל לאחר הנחת המגבת במקומה בבית, אין להמשיך לטלטלה (משנ"ב שם). ויש שכתבו טעמים אחרים למה אין חשש סחיטה במגבת, משום שאין בה אלא מעט מים (אליה רבה שם, פ), או משום שאין דרך בני אדם להקפיד על רטיבותה (ביאור הגר"א שם, קו).

■ להלכה, בגדים השרויים במים שמקפיד על רטיבותם, אסור לטלטלם שמא יסחטם (רמ"א א"ח שא, מז), כשנשרו במים רבים (משנ"ב שם). אכן מגבת רטובה לאחר הרחיצה, מותר להביאה [וכדעת רבי שמעון והעומדים בשיטתו] (שו"ע שם, מח), ונחלקו הפוסקים בפרטי הדין: יש שהתירו רק להביאה לביתו לאחר הרחצה ולהניחה במקומה [מג"א הנ"ל], ויש שהתירו אף להמשיך ולטלטלה כל זמן שאין בה אלא מעט מים [אליה רבה הנ"ל], ויש שהתירו לטלטל מגבת ללא הגבלה, משום שאין דרך להקפיד על סחיטתה [הגר"א הנ"ל] (ראה משנ"ב ושע"ה צ שם).

וּבִלְבָד שְׂיִתְכַפֵּה בְּהוֹן רֵאשֵׁן וְרוּבֵן - שיכסה במגבת את ראשו ורובו, בשביל שישחב דרך מלבוש [ובניגוד לציאה בסודר המותרת גם בעודו מקופל על כתפיו בלבד (כמבאר לעיל בע"א), שזהו דרך לבישתו (ב"י או"ח שא, לד)]. ויש מפרשים, שתניא נאמר בגודל הבגד, שיהא בו כדי לכסות ראשו ורובו, ואינו תלוי בצורת הלבישה [ולדעתם זהו טעם ההיתר ביציאה בסודר המקופל על כתפיו, שהוא בגד גדול המכסה ראשו ורובו], ואם הוא קטן משיעור זה, מותר כאשר מקשר את שני ראשיה למטה (וכדלהלן בסמוך, ב"י שם בדעת הרמב"ם).

סְכִינִיתָא, צִרְרָה לְקֶשֶׁר שְׁנֵי רֵאשֵׁיהּ לְמַטָּה - סכניתא' הוא סודר גדול שראשו עטוף בו ושאר הבגד משתלשל על הגוף, והיוצא בו לרשות הרבים בשבת צריך לקשור את קצוות הסודר זה בזה בצוארו תחת זקנו, בשביל שלא יפול ממנו ויבוא לטלטלו (רש"י, ע"פ